

Sygn. akt: I ACa 589/13

I ACz 697/13

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 października 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Łodzi I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Wiesława Kuberska
Sędziowie:	SA Bożena Błaszczyk (spr.) SO (del.) Barbara Krysztofiak
Protokolant:	st.sekr.sądowy Grażyna Michalska

po rozpoznaniu w dniu 28 października 2013 r. w Łodzi

na rozprawie

sprawy z powództwa **I. G. i J. G.**

przeciwko **M. G. (1)**

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanej

od wyroku Sądu Okręgowego w Łodzi

z dnia 22 stycznia 2013 r. sygn. akt II C 1609/11

oraz zażalenia powodów na postanowienie zawarte w pkt. 5 i 6 wyroku Sądu Okręgowego w Łodzi z dnia 22 stycznia 2013 r. sygn. akt II C 1609/11

I. z apelacji pozwanej M. G. (1) i zażalenia powodów I. G. i J. G. zmienia zaskarżony wyrok w pkt 2, 5 i 6 w ten tylko sposób, że:

a) **w pkt 2 zasądzoną kwotę 50.000 zł obniża do kwoty 36.881,18 (trzydzieści sześć tysięcy osiemset osiemdziesiąt jeden i 18/100) zł i oddala powództwo I. G. co do kwoty 13.118,82 (trzynaście tysięcy sto osiemnaście i 82/100) zł;**

b) **w pkt 5 obniża kwotę 4.059 do kwoty 2.469 (dwa tysiące czterysta sześćdziesiąt dziewięć) zł;**

c) **w pkt 6 obniża kwotę 5.059 zł do kwoty 1.029,50 (jeden tysiąc dwadzieścia dziewięć i 50/100) zł;**

II. *oddala apelację i zażalenie w pozostałym zakresie;*

III. *zasądza od pozwanej M. G. (1) tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego na rzecz:*

a) *I. G. kwotę 1.049,30 (jeden tysiąc czterdzieści dziewięć i 30/100) zł;*

b) *J. G. kwotę 2.400 (dwa tysiące czterysta) zł;*

IV. *zasądza od M. G. (1) tytułem kosztów postępowania zażaleniowego na rzecz:*

a) *I. G. kwotę 246 (dwieście czterdzieści sześć) zł;*

b) *J. G. kwotę 262,80 (dwieście sześćdziesiąt dwa i 80/100) zł;*

V. *nakazuje pobrać na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Łodzi od I. G. kwotę 655,80 (sześćset pięćdziesiąt pięć i 80/100) zł tytułem części nieuiszczonej opłaty sądowej od apelacji;*

VI. *nie obciąża pozwanej nieuiszczonymi kosztami sądowymi od oddalonej części apelacji.*

Sygn. akt IACa 589/13

Sygn. akt IACz 697/13

UZASADNIENIE

Powodowie J. G. i I. G. (1) ostatecznie wnieśli o zasądzenie od pozwanej M. G. (1) kwot po 50.000 zł na rzecz każdego z nich z tytułu zachowku wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 29 stycznia 2011 r. do dnia zapłaty oraz zasądzenie od pozwanej na rzecz powodów zwrotu kosztów postępowania, cofnęli powództwo w zakresie kwoty 100.000 zł i wnieśli o umorzenie postępowania w tym zakresie,.

Pozwana M. G. (1) uznała powództwo co do zasady oraz co do kwoty 40.000 zł, tj. po 20.000 zł na rzecz każdego z powodów, a w pozostałym zakresie wniosła o jego oddalenie oraz o orzeczenie w przedmiocie kosztów postępowania. Pozwana wyraziła zgodę na cofnięcie pozwu dokonane przez powodów w zakresie kwoty 100.000 zł

Wyrokiem z dnia 22 stycznia 2013 r. Sąd Okręgowy w Łodzi zasądził od powódki na rzecz każdego z powodów kwotę po 50.000 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 29 stycznia 2011 r. do dnia zapłaty, umorzył postępowanie w pozostałej części, nadał wyrokowi rygor natychmiastowej wykonalności, co do kwoty 20.000 zł zasądzonej na rzecz każdego z powodów, zniósł między stronami koszty zastępstwa procesowego i nakazał pobrać od powodów kwoty tytułem brakującej części opłaty sądowej od pozwu i nieopłaconych wydatków.

Powyższy wyrok został oparty m.in. o następujące ustalenia i rozważania:

Pozwana M. G. (1) na podstawie testamentu własnoręcznego z dnia (...) jest jedynym spadkobiercą po W. G. – ojcu powodów – zmarłym w dniu (...) Powodowie J. G. i I. G. (1) są synami W. G.. Do kręgu spadkobierców ustawowych należy także córka spadkodawcy i pozwanej – M. G. (2).

W skład masy spadkowej po W. G. wchodzi dwie nieruchomości położone w gminie S., a mianowicie w miejscowości S. (...) o pow. 1.6517 ha, dla której Sąd Rejonowy w Zgierzu prowadzi księgę wieczystą Kw nr (...) o wartości 137.752 zł oraz w miejscowości K. (...) o pow. 1.6652 ha, dla której Sąd Rejonowy w Zgierzu prowadzi księgę wieczystą Kw nr (...) o wartości 295.740 zł.

Nadto, zmarły W. G. posiadał środki zgromadzone na rachunkach bieżących w Banku (...) w wysokości 1.339,92 zł oraz zadłużenie na rachunku kredytowym w kwocie 9.671,64 zł i zadłużenie na rachunku kart kredytowych w kwocie 25.110,52 zł.

Pismem z dnia 11 stycznia 2011 r. powodowie wystąpili do pozwanej o zapłatę tytułem zachowku kwoty po 120.000 zł dla każdego z nich, tj. łącznie 240.000 zł. Pozwana odmówiła zapłaty uznając prawo powodów do otrzymania zachowku a kwestionując jedynie jego wysokość.

Oceniając zgromadzony w sprawie materiał dowodowy sąd a quo uznał twierdzenia strony pozwanej dotyczące pożyczki rzekomo zaciągniętej przez zmarłego u S. K. (1) w wysokości 50.000 zł za nieudowodnione. Umowa ta – jak wynikało z zeznań świadka S. K. (1) – miała zostać zawarta ustnie. Tymczasem, stosownie do treści art. 720 § 2 k.c. umowa pożyczki, której wartość przenosi pięćset złotych powinna być stwierdzona pismem. Z kolei stosownie do art. 74 § 1 k.c. zastrzeżenie formy pisemnej bez rygору nieważności ma ten skutek, że w razie niezachowania zastrzeżonej formy nie jest w sporze dopuszczalny dowód ze świadków ani dowód z przesłuchania stron na fakt dokonania czynności. W tej sytuacji dowód z zeznań świadka S. K. (1) na okoliczność zawarcia przez spadkodawcę umowy pożyczki w wysokości 50.000 zł należało uznać za niedopuszczalny.

Zdaniem Sądu okręgowego roszczenie strony powodowej zasługiwało na uwzględnienie.

Gdyby spadkodawca nie sporządził testamentu, powodowie odziedziczyliby spadek z mocy art. 931 k.c. Nie zostały wykazane okoliczności mówiące o niezdolności powodów do pracy, ani nie są oni również osobami małoletnimi, w związku z czym należny zachówek wynosi połowę udziału ustawowego, w tym wypadku 1/8 wartości masy spadkowej.

Wartość spadku po W. G., według stanu z dnia śmierci spadkodawcy i cen z dnia wyrokowania, wynosi łącznie 434.831 zł. Na wartość tę składają się: kwota 433.492 zł wartość nieruchomości oszacowana przez biegłego oraz 1.339,92 zł – środki zgromadzone przez spadkodawcę na rachunkach bieżących w Banku (...). Powyżej opisane wartości poszczególnych składników masy spadkowej ostatecznie nie zostały przez żadną ze stron zakwestionowane.

Od powyższej kwoty należało odliczyć zadłużenie spadkodawcy na rachunku kredytowym w kwocie 9.671,64 zł oraz zadłużenie na rachunku kart kredytowych kwocie 25.110,52 zł. Substrat zachowku stanowiła, zatem kwota 400.050 zł. W tej sytuacji wartość zachowku wynosi 1/8 wartości spadku t.j. w zaokrągleniu 50.000 zł (1/8 x 400.050 zł). Należny zachówek zasądzono wraz z odsetkami, zgodnie z żądaniem pozwu od dnia wymagalności, czyli 14 dni od daty doręczenia pozwanej wezwania do zapłaty.

Powództwo w pozostałym zakresie, wobec jego ograniczenia, podlegało umorzeniu stosownie do art. 355 § 1 k.p.c.

Ponieważ pozwana uznała roszczenia powodów w kwocie po 20.000 zł sąd a quo na podstawie art. 333 § 1 pkt 2 k.p.c., nadał wyrokowi w tym zakresie rygor natychmiastowej wykonalności.

W sprawie nie zostały wykazane żadne okoliczności uzasadniające obniżenie wysokości zachowku na podstawie innych okoliczności czy też na podstawie art. 5 k.c. Powodowie realizują jedynie przysługujące im roszczenia bez nadużycia prawa.

Apelację od powyższego wyroku wniosła pozwana w części uwzględniającej powództwo ponad uznane przez nią 20.000 zł na rzecz każdego z powodów. Podniosła, że sąd dokonał wybiórczej oceny dowodów zebranych w sprawie, a mianowicie sąd nie odniósł się do podarowania przez apelującą prawa do wkładu mieszkaniowego na rzecz (...), do zwrócenia przez nią długów spadkowych np. na rzecz J. M.. Wniosła o dopuszczenie dowodów z dokumentu w postaci przelewów na rzecz każdego z powodów w kwocie po 16.000 zł. Wskazując na powyższe wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez obniżenie zasądzonych kwot na rzecz każdego z powodów do kwoty 20.000 zł i oddalenie powództwa w pozostałym zakresie.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja pozwanej jest częściowo zasadna. Sąd pierwszej instancji dokonując oceny materiału dowodowego pominął w zupełności część dowodów przedstawionych przez obie strony, z których wynikało, że skład masy spadkowej był

większy niż przyjął to sąd w swoich ustaleniach i wobec czego nieprawidłowo został wyliczony substrat zachowku oraz kwota należna I. G. (1).

Z pisma z dnia 18 stycznia 2011 r. skierowanego przez pozwaną do matki powodów wynikało, że powodowie już po śmierci ojca otrzymali jakieś wartości, które pozwana uważa, że winny być wliczone do masy spadkowej (pismo k. 25,73). W odpowiedzi na pozew pozwana podkreśliła, że dokonała przeniesienia prawa do wkładu mieszkaniowego na rzecz powoda I. G. oraz, że masa spadkowa obciążona jest długami w kwocie 50.000 zł oraz 14.000 funtów szterlingów, które ona po śmierci męża spłaciła (k. 68 – 69).

Do odpowiedzi na pozew została załączona umowa przeniesienia wkładu mieszkaniowego zawarta w dniu 28 kwietnia 2009 r. pomiędzy pozwaną a powodem I. G. (1), z której wynikało, że odziedziczyła po zmarłym mężu, a ojcu powodów prawo do połowy wkładu mieszkaniowego związanego ze spółdzielczym lokatorskim prawem do lokalu nr (...) położonym w Ł. przy ul. (...) znajdującym się w zasobach Spółdzielni Mieszkaniowej „Osiedle (...)” w Ł. oraz, że pozwana dokonała zgłoszenia tego nabycia w zeznaniu podatkowym. Następnie pozwana przeniosła nieodpłatnie przysługujący jej udział w/w wkładzie mieszkaniowym na rzecz I. G. (k. 70, 86). Natomiast matka powodów, będąca ich pełnomocnikiem, w piśmie skierowanym do pozwanej z dnia 1 lutego 2011 r. określiła, że w skład spadku po ojcu powodów, oprócz nieruchomości w S. i K. oraz środków pieniężnych wchodzi także połowę wkładu mieszkaniowego o wartości 15.000 zł (pismo k. 72,88).

Sąd Okręgowy mając taki materiał dowodowy nie starał się w żaden sposób go weryfikować, oceniać, a nawet wprowadzić do ustaleń. Tym czasem z materiału dowodowego dobitnie wynika, że fakt pozostawienia przez zmarłego w spadku na rzecz żony połowy wkładu mieszkaniowego nie budzi żadnej wątpliwości. Wątpliwość stron budziła jedynie sytuacja zaliczenia bądź nie na część należnego powodowi I. G. zachowku. Powód uważał, że nie powinna być wartość tego wkładu zaliczana na poczet należnego mu zachowku, gdyż on przekazał wkład na rzecz swojej matki po to, aby mogła wykupić lokal na własność i to był jedyny cel zawartej pomiędzy stronami umowy z dnia 28 kwietnia 2009 r., a nie przekazanie środków na poczet należnego mu zachowku. Pozwana natomiast dążyła do zaliczenia tej wartości.

Na rozprawie apelacyjnej w dniu 28 października 2013 r. strony zgodnie ustaliły, że wartość 1/2 udziału spadkodawcy we wkładzie mieszkaniowym na lokatorskie prawo do lokalu mieszkalnego (...) położonego w Ł. przy ul. (...) znajdujące się w zasobach Spółdzielni Mieszkaniowej „Osiedle (...)” w Ł. wynosi 15.000 zł.

W tej sytuacji Sąd Apelacyjny musiał dokonać weryfikacji zarówno składu masy spadkowej, jak i wyliczenia wartości substratu zachowku należnego powodowi I. G. (1) i J. G..

Nie można natomiast było podzielić twierdzeń apelującej, że spadek pozostawiony jej przez męża został obciążony większymi długami niż wynikało to z orzeczenia sądu a quo. Pozwana na okoliczność udzielenia pożyczki spadkodawcy w kwocie 50.000 zł przedstawiła jedynie zeznania świadka S. K. (2), a na dowód pożyczki od J. M. potwierdzenie wpłaty kwoty 1.400 GBP z dnia 4 stycznia 2010 r.

Pozwana nie posiada pisemnego dowodu zawarcia umowy pożyczki rzekomo udzielonej przez ST. K. i dlatego przy sprzeciwie strony powodowej co do przeprowadzenia dowodu z zeznań tego świadka, sąd a quo nie miał przesłanek prawnych do przeprowadzenia dowodu. Sąd nieprawidłowo przeprowadził ten dowód, a winien go pominąć i uznać, że pozwana nie przedstawiła na te okoliczność żadnego dowodu.

Nie jest dowodem zawarcia umowy pożyczki z J. M. potwierdzenie dokonanej przez pozwaną wpłaty 1.400 GBP, albowiem z tego potwierdzenia wynika jedynie, że pozwana mu taką kwotę przelewała, ale z jakiego tytułu już nie wynika. Mogło to być jej osobiste zobowiązanie, a nie zobowiązanie jej męża. Innego dowodu na te okoliczność pozwana nie przekazała sądowi, a zatem nie ma podstaw do uznania, że masę spadkową obciążały jeszcze jakiekolwiek zadłużenia.

Przedstawione przez pozwaną w apelacji dowody w postaci wydruków potwierdzenia obciążenia rachunku pozwanej kwotą przelewu są dowodami spóźnionymi w myśl art. 381 k.p.c., albowiem powódka mogła je powołać w postępowaniu przed sądem pierwszej instancji, a nie wykazała, że potrzeba powołania się na te dowody wynikała

później. Ponadto nawet, gdyby przyjąć, że dowody nie są spóźnione, to nie są to dowody, z którymi mogłaby ona wykazać, że przekazała środki pieniężne powodom na poczet zachowku. W toku postępowania apelacyjnego obie strony potwierdziły, że były to pieniądze teściowej pozwanej, która przekazała je wnukom za pośrednictwem konta pozwanej. Nie były to, więc zobowiązania spadkodawcy ani spadkobierczyni, które można by zaliczyć na poczet zachowku.

Biorąc pod uwagę powyższe Sąd Apelacyjny ustalił, że skład masy spadkowej ustalonej przez Sąd Okręgowy winien być poszerzony o 1/2 udziału w/w wkładzie mieszkaniowym o wartości 15.000 zł, a zatem wartość masy spadkowej wyniosła łącznie 449.831,62 zł (nieruchomość w S. – 137.752 zł + nieruchomość w K. – 295.740 zł + środki pieniężne w kwocie 1.339,62 zł + 15.000 zł – 1/2 wartości wkładu mieszkaniowego). Od tych aktywów należało odjąć długi spadkowe, które wyniosły 34.782,16 zł, co dawało wartość czystej masy spadkowej do wyliczenia zachowku na kwotę 415.049,46 zł (449.831,62 zł – 34.782,16 zł = 415.049,46 zł). Sąd pierwszej instancji trafnie ustalił, że należny każdemu z powodów zachówek wynosi 1/8 wartości masy spadkowej. Biorąc już po uwagę prawidłowo wyliczoną wartość masy spadkowej, czyli 415.049,46 zł należało przyjąć, że wartość zachowku należnego każdemu z powodów wynosi 51.881,18 zł. Od wartości zachowku należnego I. G. (1) należało odjąć kwotę 15.000 zł, jak już została mu wypłacona w postaci darowania mu wartości wkładu mieszkaniowego, a więc do zapłaty na rzecz tego powoda pozostała kwota 36.881,18 zł (51.881,18 zł – 15.000 zł). Do tej, więc kwoty należało obniżyć zachówek należny I. G. (1). Nie podlegał jednak weryfikacji zachówek należny J. G., pomimo wyliczenia go na kwotę 51.881,18 zł, a zasądzenia przez sąd meriti kwoty 50.000 zł, albowiem ograniczył on swoje żądanie do kwoty 50.000 zł i nie złożył apelacji.

Mając na uwadze powyższe Sąd Apelacyjny na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. zmienił zaskarżony wyrok w w/w sposób, a w pozostałym zakresie apelacja pozwanej została oddalona, jako niezasadna.

Wobec zmiany wyroku zmianie uległy również koszty procesu rozliczone w wyroku sądu pierwszej instancji, a tym samym również sąd uwzględnił zażalenie powodów na rozstrzygnięcie zawarte w pkt 5 i 6 zaskarżonego wyroku. Mając na uwadze art. 386 § 1 w zw. z art. 397 § 2 k.p.c. zmienił rozstrzygnięcie o kosztach procesu pierwszoinstancyjnego i orzekł o kosztach postępowania apelacyjnego na podstawie art. 100 w zw. z art. 108 § 1 i 391 § 1 k.p.c.